

Hembygdsbladet

År 2017
Nr 4

Medlemsblad för Vikingstad hembygdsförening.
Hemsida: hembygd.se/vikingstad/.
Kontakt: Rickard Fransson Tel 070 5225256
Ansvarig utgivare: Gunnar Asplunder

Redaktörer:
Rickard Fransson
Anders Cedergren

Ordföranden har ordet:

Nu går 2017 mot sitt slut. På Hembygdsgården återstår Julmarknaden den 2 dec. med förhoppningsvis bra väder och god julstämning. Knallarna säljer sina alster och vi serverar kaffe med dopp och annan värmande förtäring. Missa inte tillfället att träffa gamla vänner och bekanta! Mellangården har verkligen blivit en naturlig träffpunkt för olika kategorier Vikingstadbor. Vi ser att även nyinflyttade hittar vägen till Hembygdsgården och hoppas att hembygdsföreningen får spela en central roll i det växande Vikingstads föreningsliv. Vi har ett bra samarbete med andra föreningar och myndigheter inom Linköpings kommun.

Vi tackar Svenska kyrkan för höstfesten med många roliga inslag i form av rollspel och musik mm. Att få se Alf Karlsson i skepnad av biskop Brask t ex var ett sådant. Vi hade representation vid Nykils hembygdsförenings 40-års jubileum, där Marianne Danielsson höll ett bra anförande och betonade vikten av samarbete mellan olika föreningar. Ett tack till alla ideellt arbetande krafter i hembygdsföreningen. Gott nytt år 2018

Hälsningar Gunnar Asplunder

DEN GAMLA BILDEN

Bankebergs Mellangård 1922.

Bankebergs Mellangård

Bankebergs Mellangård är en av de fem gårdarna i byn Bankeberg, som låg där vägarna Linköping - Skänninge och Berg – Ulrika korsades. Gården är nämnd redan 1562. Då ägdes den av Erik Jönsson Rosenstråle. Därefter innehades gården av flera ägare fram till 1686, då Karin Hammarskiöld var ägare. Gården omfattade då ½ mantal och ägarinnan gjorde en bytesaffär med kronan. Då kronan blivit ägare inrättades gården som löneboställe till ortens kronolänsman.

(Kronolänsman var en lokal statlig tjänsteman vars uppgifter bland annat var skatteuppbörd, indrivning, polisverksamhet samt även åklagare i vissa mål)

Den 31 oktober 1752 utbröt en eldsvåda mellan Gästgivaregården (den gamla) och Västergården och i den starka blåsten brann så gott som hela den dåvarande byn ned. Sammanlagt 54 bonings- och uthus totalförstördes. På Mellangården brann 17 hus. Redan året därpå var ett nytt boningshus klart. Det är den nuvarande mangårdsbyggnaden, som alltså är från 1753. Senare gjordes en tillbyggnad. Man vet att gården vid storskiftet 1779 fortfarande var kronolänsmansboställe, men någon gång därefter skatteköptes gården.

1803 heter ägaren Jonas Andersson. Han var nämndeman och senare häradsdomare. Johan Peter Johansson kom till gården som delägare 1808. Hans släkt ägde sedan gården till 1961. Johan Peter var morfar åt den mest kände ägaren Anders Petter Nilsson.

1843 inflyttade som brukare Nils Ericsson, senare även ägare, till gården. Samma år föddes yngste sonen Anders Petter Nilsson. Denne son blev sedan ägare till gården och en i Vikingstad mångbetrodd man. Även utanför socknen togs hans kunnande i anspråk. Han var bland annat auktionist, boutredare, nämndeman och fick sedermera titeln häradsdomare. Han var dessutom skjutsentreprenör för Bankebergs skjutsstation. Mellangården blev nämligen i slutet av 1800-talet skjutsstation för det närbelägna gästgiveriet. Därifrån utgick skjutsar till Linköping, Mjölby, Skänninge, Berg, Målbäck och Ulrika. Då gästgiveriet upphörde 1914 fortsatte skjutsstationen på Mellangården och den övertogs 1920 av sonen Filip Nilse. 1921 var det slut med hästskjutsarna, och då inköptes en droskbil istället. Chaufför blev en av kuskarna Nils Palm. Han drev taxirörelse på Mellangården ända till 1946. Nils Palm bodde i kuskbostaden Gröna Villan.

Nils Palm i droskbilen 1923

A P Nilsson

Anders Petter Nilsson gifte sig med Hilma Carolina Öhlander den 26 maj 1876. De fick sex barn Ester, Albin, Filip, Signe, Hilma och Ada. Hilma Carolina dog 1890. Anders Petters andra hustru blev Charlotta(Lotten) Kristina Engström. När A. P. Nilsson avled 1922 blev stärbhuset ägare. Sönerna Filip och Albin fortsatte som brukare av gården. 1961 såldes Mellangården till Norra Valkebo kommun, sedermera Linköpings kommun, med förbehåll att A.P. Nilssons arvingar skulle ha dispositionsrätt till mangårdsbyggnaden med flyglar och två mindre hus. Fru Ester Norrbom överlät dispositionsrätten på Vikingstads Hembygdsförening. Ester var äldsta syskonet, hon blev 102 år.

Efter många turer med kommunen fick hembygdsföreningen sedan köpa Bankebergs Mellangård 1976. Efter det startades ett omfattande renoveringsarbete som vi nu alla kan glädjas av.

A P Nilsson med familj omkring 1900 Anders född 1843 Pojken bredvid Anders är yngste sonen Hilmer 1890. Barnen fr v Albin 1883, Ada 1879, Filip 1884, Signe? Ester 1878.

Rusthållare Nils Eriksson, ägare till Bankebergs Mellangård och Slycke Sörgård.

Vi tackar Elisabeth Levin från Hisings Backa för många foton och tavlor/porträtt från A P Nilssons hem Bankebergs Mellangård. Dessa finns nu på hembygdsgården. Elisabeth är barnbarnsbarn till Anders Petter Nilsson.

Förslag om planläggning av Bankeberg framlagt

När det gäller planläggningen av Bankeberg 11:139 i Vikingstad - för församlingshem och kvartersgård/fritidshem - har fastighetskontoret nu beslutat hur det hela bör genomföras. Kontoret vill bli att byggnaderna på Mellangården rivs för att ge plats för församlingshemmet och att Västergårdens mangårdsbyggnad även i fortsättningen får disponeras av Vikingstad scoutkår, dock under förutsättning att byggnaderna rustas upp så den uppfyller kraven ur brandskydds- och hälsovårdssynpunkt. Och om Västergårdens flygelbyggnad sägs att bostadslägenheten som är inrymd i flygelbyggnaden, inte uppfyller kraven enligt bostadssaneringslagen om lägsta godtagbara standard. Kontoret ställer sig tveksam till upprustning och fortsatt förvaltning av bostadslägenheten. Därför föreslås att byggnaden upplåtes till Vikingstads hembygdsförening där dess samlingar kan inrymmas. En uthusbyggnad föreslås bli riven. Det bör därvid undersökas om marken kan avstyckas som villatomt. En renovering av Mellangårdens huvudbyggnad så att den kan användas som föreningslokaler eller liknande ställer sig alltför kostsamt, menar kontoret och förslår att samtliga byggnader på Mellangården rivs för att ge plats för församlingshem. Den byggnad som inrymmer affärs- och bostadshus bör rivas, likaså förrådsbyggnaden intill denna. När det gäller Tingshusplanen 2:1 föreslår kontoret att fastigheten säljes. I likhet med försäljningen av Sjögestads Gästgivaregård i Vreta Kloster bör köparen förbinda sig att vid upprustningen av fastigheten samråda med landsantikvarien. Innan fastigheten säljes bör det emellertid undersökas om marken i framtiden behöver tas i anspråk för vägbyggnad.

Ur ÖC 1975-01-13

Vikingstads Hembygdsförening

Hembygdsgårdens huvudbyggnad.

Låt oss gå in i huvudbyggnaden på Bankebergs skjutshåll. Vi stiger in i den lilla förstugan, där finns två kistor där filtar och täcken fanns för de resande när det var kyligt. Glasluckan in mot köket användes för skjutsbeställningar. Prislista och färdvägar står på skylten intill. Vi går in genom dörren till höger om entrédörren och kommer in i gårdskontoret. Där sköttes det administrativa som hade med skjutsrörelsen att göra. Bokhylla och skåp, soffa bord och stolar finns om det skulle bjudas på kaffe där. Vi fortsätter ut mot utbyggnaden mot baksidan, först en liten kammare med lavoar, symaskin och så toalett innanför dörren till höger. Innanför dörren rakt fram är ett gammalt vardagsrum där man satt på kvällen och lyssnade på radio. Tillbaka till kammaren genom dörren vid kakelugnen ut i köket. Till höger här har vi två dörrar, först till skafferiet där vi har en museal samling av gamla hjälpmedel för hushållet. Den andra dörren är ut till vardagsfarstun med ytterdörr till vardags. Köket med sin gamla orörda spis är mycket intressant. Hela köket är typiskt för ca 100 år sedan. Så tar vi oss ut i hallen och kliver upp för trappan till övervåningen. En liten hall med skåp för gamla saker, vi fortsätter rakt fram och kommer in i "salen" där man hade fester förr och där vi nu har föreläsningar, sammankomster och gudstjänster med mera. Bakom, ut i utbyggnaden finns ett gammalt sovrum och där man hade små barn. Parallellt finns en vävstuga med verktyg för olika handarbeten från äldre tider. Vi tar oss genom dörren framåt i huset och kommer in i skolsalen av äldre modell. Gamla sammansatta skolbänkar, kateder, gröna tavlan, skolorgeln och många planscher från den gamla skolan. Skolsalen väcker många minnen för våra besökare. Här finns också sockenbiblioteket så som det var förr i tiden. Vi fortsätter och kommer ut i den lilla hallen ovanför trappan, vi går ner i trappan och har gått igenom detta gamla hus och är en upplevelse rikare.

Marianne Danielsson

Anteckningar om Filip och Albin Nilse som bodde i det hus som är vår Hembygdsgård. Bankebergs Mellangård.

Filip jobbade mer än Albin med jordbruket som hörde till gården.

Filip bodde på nedre våningen och Albin på övre våningen. Ingen av dem var gift.

En av hushållerskorna på gården var Gerda Karlsson. Ulla Rydèn (född Schytt) har berättat att Gerda var hennes mormor. Gerda lagade mat, tvättade, handlade, skötte hönsen. Gerda var änka (hade haft gård utanför Skänninge). Mannen hade jobbat politiskt. Gerda hade innan hon kom till Mellangården haft pensionat i Varamon. Albin var duktig att spela piano. Ulla Rydèn var som barn många gånger och hälsade på i Mellangården. Då spelade och sjöng Albin och Ulla tillsammans. Gerda vet inte hur länge hon jobbade för bröderna. Gerda dog 1956, hon var då något över 70 år.

Nedtecknat av Ingrid Nilseryd 6.10 2010

Mellangårdens pampiga ladugård vid Riksväg 1.

Kreatursvågen vid Bankebergs Mellangård omkring 1960.”

Renovering

En del vattbrädor och vindskivor har bytts ut och trasiga tegelpannor är också bytta, samt portfoder. Renovering av fönster som skrapas, kittas och målas.

Lars Gunnar Petersson, Alf Karlsson och Weine Göransson justerar ställningen.

På ställningen Rickard Fransson. I fönstret Weine Göransson.

Bygdeband är sökbara uppgifter som berör ett Sverige som varit.

Mats Olsson och Christer Sandwall har varit på kurs för att lära sig att lägga in uppgifter (bilder och texter.) om tidigare invånare på olika lokala platser.

Ett tack till Göran Nilseryd och Lennart Wallerstedt, som tidigare har matat in uppgifter om Vikingstad och dess tidigare invånare till Bygdeband. Christer och Mats fortsätter nu med detta arbete.

Frågorna om redskapet på bilden blev snabbt besvarade av Lennart Wallerstedt.

Vad är detta?
Hur användes det?
Längden är 74 cm.

Lokalen för träslöjd vid Vikingstads Kyrkskola låg på övervåningen i tiondehuset, byggt med metertjocka stenväggar. Trappan dit var på utsidan
Där hade prästen förr samlat torra varor såd mm. Som han "samlat" från sockenborna.

Ost, rotfrukter mm förvarades i markplan. Nu var det likbod, kistan med den döde förvarades här till begravningen. Högst upp var det vind med fönster i båda gavlarna men hur kom man dit?

En dag fick vi svaret: En stege stod uppställd vid västra gaveln och fönstret var öppet, jag tror att alla grabbarna stack upp på vinden för att äntligen få kolla vad som fanns.

En hög med konstiga saker, rödmålat trähandtag, en rund behållare, ett hjul med handtag som drog en fläkt och konisk ände, allt tillverkat av tunn plåt. Vad kunde det vara? Vi tog ner några och visade för vår lärare Gösta Laurentz, han visste!

En tidigare lärare var biodlare och hade tillverkat dessa rökapparater för att hålla bina lugna när han arbetade i bikuporna. Han lade trasor i behållaren, tände och vevade runt hjulet så att fläkten blåste ut röken ur änden.

Den metoden används även idag men rökpusten som används har en luftbälg att pumpa luft med och sköts med en hand, mycket enklare. Trasorna har ersatts av en produkt tillverkad av trä.

Bra försäljning på loppmarknaden i år. Ett tack till alla som skänkt saker som kan vara till nytta för andra och som genom försäljning stärker föreningskassan.

Vi söker en matta till mangårdsbyggnaden. I storlek 290 x 270 eller mindre. Hör av dig till Marianne D om du har något tips.

Hembygdsföreningen har på uppdrag av statsantikvarie Alexandro Babus, fått lämna förslag på gatunamn i nya bostadsområdet åt nordöst mellan järnväg och Bankebergsvägen. Väg 1037.

Höstfest i kyrkans hus. Och aktiviteter på Hembygdsgården.

Alf Karlsson som biskop Brask.

Frivilliga marknadsknallar på Hembygdsgården.

Medeltida musik vid förtäringstältet utanför kyrkans hus.

Medeltida musik vid Hembygdsgården.

Kom ihåg julmarknaden 2 dec kl 11.

Hembygdsgården stänger INTE för säsongen. Vi träffas som vanligt varje torsdag kl 9.30 under studiecirkelform, diskuterar och berättar bygdehistoria och aktuella saker. En del gårdsarbete måste också utföras. Alla välkomnas och så fikar vi.

B-Ekonomibrev
Vikingstads Hembygdsförening
Returadress Gunnar Månsson, Torsgatan 14A
590 49 Vikingstad

På gång:

Julmarknad 2 dec kl 11 - 15

Bortåt 20-talet knallar som vanligt säljer bl.a. honung, struvor, kalvdans, bröd, ägg, smycken, glögg. Nytt för i år, är en smed med sin ässja. Naturligtvis blir det skinklotteri och andra lotterier. Någoting att äta och att dricka. Vara med och sälja? kontakta Generalen Hans Persson tel. 070 557 36 11

Årsmöte 4 mars 2018

Valberedning Christer Bågenmark 070 249 00 39

Rickard Fransson 070 522 52 56

Vill du bli medlem i Hembygdsföreningen?

Medlemsavgiften är 120 kr/år, kontakta någon i styrelsen. Du som medlem, värva gärna nya till föreningen. Vi vill se flera yngre medlemmar.

Hembygdsföreningen välkomnar alla som vill lära och värna om hembygden.

Vill du hjälpa oss att underhålla hembygdsgården?. Kontakta

Hans Persson tel 070 557 26 11 eller Veine Nilseryd tel 070 795 63 81

För aktuell information om kommande aktiviteter med mera finns hemsidan

www.hembygd.se/vikingstad

Vi reserverar oss för eventuella faktafel.

**Meddela oss gärna om vad ni vill läsa eller om ni har något som ni vill att flera ska få läsa. Bilder uppskattas mycket, om vi kan få ta del av dem.
Manusstopp nr 1 20 jan, nr 2 28 apr, nr 3 28 jul, nr 4 20 okt.**

Aktivitetserna utföres i samarbete med Studieförbundet.

